

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ РОЗМІРУ ВІДШКОДУВАННЯ ЗА ЗАВДАНУ МОРАЛЬНУ ШКОДУ

ОСТАПЧУК Владислав Ігорович,
*магістрант Київського університету
права Національної академії наук
України*

Однією з ключових теоретичних і практичних проблем, що постають у контексті наукового дослідження та практичного застосування норм чинного законодавства, якими передбачено право учасників цивільних відносин на відшкодування завданої їм моральної (немайнової) шкоди, є пошук оптимальних моделей установавання справедливого розміру майнової компенсації, належної потерпілій особі. Проте, за всього розмаїття запропонованих законодавцем, судовою практикою та правовою наукою критеріїв і способів визначення її обсягу, незважаючи на чималий досвід здійснення судочинства у справах відповідної категорії та попри впровадження у різний час доволі різноманітних моделей законодавчого регулювання відносин з відшкодування моральної шкоди (специфічних щодо окремих правових ситуацій зокрема), у науці цивільного права й понині залишається актуальним завдання з виявлення основних напрямів притаманного всім цим підходам дійсного або потенційного регулювального впливу та встановлення ступеня їх відповідності суті даного різновиду цивільних охоронних правовідносин. Реалізація означеної мети, своєю чергою, потребує певної систематизації наявних точок зору щодо вирішення вищезгаданої проблеми.

У цивільному праві проблеми компенсації моральної шкоди досліджували у своїх працях С.А. Беляцкій, О.В. Гришук, І.М. Забара, О.М. Ерделєвський, М.М. Малєїна, М.С. Малєїн, Т.В. Лісніча, О.В. Крикун, Л.О. Корчевна, Н.В. Павловська, В.П. Паліюк, В.Д. Примаєк, Р.О. Стефанчук, В.Д. Чернадчук, М.Я. Шиминова, С.І. Шимон та ін. Водночас, незважаючи на таку наукову популярність, інститут компенсації моральної шкоди все ще залишається недостатньо вивченим, особливо це стосується методів визначення компенсації моральної шкоди.

О.М. Ерделєвський виробив єдину методичку, дотримуючись якої будь-який суд міг визначити розмір презюмованої моральної шкоди для кожного конкретного правопорушення, що дало змогу надалі, з урахуванням інших критеріїв, закріплених у законі, визначити розмір конкретної моральної шкоди. Як зазначав науковець, застосування шкали компенсації презюмованої моральної шкоди може сприяти встановленню однакості у правозастосовній практиці при визначенні розміру компенсації моральної шкоди в грошовій формі.

В основу своєї методички О.М. Ерделєвський поклав презюмовану моральну

шкоду, тобто страждання, які має відчувати якась «середня», «нормально» реагуюча людина за вчинені щодо неї неправомірні дії. Тобто презюмована моральна шкода становить суспільну оцінку.

Р.О. Стефанчук запропонував методикау визначення розміру моральної, яка носить певний комплексний характер і складається з першого «загального» (гарантованого) рівня і другого – рівня «експертного».

Відповідно до статті 3 Конституції України «людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека» – найвища соціальна цінність. Тому утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Україна, як правова держава, є гарантом захисту прав і охоронюваних законом інтересів людини, яка має право будь-якими не забороненими засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань (ст. 55 Конституції України). До таких способів захисту належить право на компенсацію моральної шкоди (ст. 23 ЦК України).

Тобто специфіка компенсації моральної шкоди полягає у тому, що суд призначає конкретний розмір моральної шкоди на підставі своєї суб'єктивної позиції. Така ситуація породжує відсутність однозначної позиції судів щодо вирішення цього питання та труднощі у кількісній оцінці розміру моральної шкоди.

Законодавчо розміри моральної шкоди та способи їх визначення не закріплені. При визначенні розміру моральної шкоди суди користуються вимогами розумності і справедливості, співмірності розміру компенсації і завданої шкоди. Однак, дуже часто призначені розміри компенсації моральної шкоди в аналогічних справах дуже відрізняються, судами вищих інстанцій призначені розміри моральної шкоди часто змінюються і кожного разу при розгляді чи перегляді однієї справи призначена сума відшкодування може бути різною. Це є проблемою, так як призводить до винесення незаконних та необ'єктивних рішень судами і порушує право особи на відшкодування шкоди, завданої порушенням її прав і свобод та права особи на справедливий суд.

Отже, для правильного визначення розмірів моральної шкоди на законодавчому рівні потрібно встановити систему критеріїв розміру відповідальності за завдання моральної шкоди.

Список використаних джерел:

1. Відшкодування моральної шкоди: коментар, законодавство, судова практика / за заг. ред. М.К. Галянтича. Київ: Юрінком Інтер. 2013. 288 с.
2. Майстер І.П. Методи визначення розміру компенсації моральної шкоди. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2014. № 11. С. 76—82.
3. Конституція України. *Відомості Верховної Ради України*. № 1-рп/2016 від 15.03.2016.
4. Цивільний кодекс України від № 2234-VIII від 07.12.2017. *Відомості Верховної Ради України*. 2018.
5. Стефанчук Р.О. Компенсація моральної шкоди як спосіб захисту особистих немайнових прав: проблеми та шляхи вирішення. *Університетські наукові записки*. 2007. № 1(21). С. 67—83.

